

על החינוך היהודי – לפרשת בא

בתחילת פרשתנו, במהלך ההתראה על מכת ארבה, מתנהל שיח תמוה ומשונה בין פרעה למשה.

בעקבות הלחץ שמפעילים אנשי פרעה, ששואלים: "עד מתי יהיה זה לנו למוקש שלח את האנשים ויעבדו את ה' אלקיהם הטרים תדע פי אבדה מצרים" (י, ז), התרצה פרעה לשלחם, ואומר למשה ואהרן: "לכו עבדו את ה' אלקיכם", ודורש לדעת: "מי נמי ההלכים".

ה'אור החיים' ביאר שכשפרעה פתח דבריו ואמר 'לכו עבדו', היה ברור לו שמי שילך אלו רק הגברים שעובדים. רצונו היה שלא כולם ילכו, אלא רק חלקם, ועל כן שאל 'מי נמי ההלכים', מקרב הגברים שעובדים מי האנשים שילכו.

בנערינו ובנקנינו נלך

על כך השיב משה: "בנערינו ובנקנינו נלך...". בתחילה הסכים פרעה לשחררם, ואף בירכם ואמר: "יהי כן ה' עמכם כפאשר אשלח אתכם ואת טפכם ראו כי רעה נגד פניכם", אך מיד לאחר מכן חזר בו ואמר: "לא כן לכו נא הגברים ועבדו את ה' כי אתה אתם מבקשים".

מדוע סירב פרעה לשלח את הטף? משיבים על כך חז"ל במדרש רבה (יג, ה): "אמר לו (=פרעה למשה): אם תאמר לא כן מחשבותינו לברוח, אם כן יאמנו דבריכם, 'לכו נא הגברים' כי הטף אינו בני עבודה, למה אתם צריכין להם? אלא 'כי אתה אתם מבקשים' רעה אתם מבקשים לעשות, לברוח אתם חפצים, לפיכך איני שומע לכם לכולם, מיד ציווה וגירש אותם משם".

ומוסיף על כך בפסיקתא זוטרתי: "לא כדבריכם ללכת כולכם, אלא 'לכו נא הגברים ועבדו את ה' כי אתה אתם מבקשים', כי בראשונה לא הייתם אומרים אלא 'נלכה ננבחה לה' (לעיל ה, יז) ועתה 'לכו נא הגברים ועבדו את ה'".

מה ביאור השיח המשונה והחריג שבין משה לפרעה?

בבנינו ובבנותנו... פי חג ה' לנו

את ההבדל שבין שתי הגישות, זו של פרעה לעומת זו של משה, נוכל להבין באמצעות ביאור לשאלה נוספת. משה השיב לפרעה: "בנערינו ובנקנינו נלך בבנינו ובבנותנו בצאננו ובבקרנו נלך". בתשובתו כפל משה את המילה 'נלך', מדוע? לשם מה אמר פעמיים 'נלך'? ביאר הנצי"ב מוולוז'ין שמשה דיבר על שני גילאים שונים: בתחילה פתח ואמר 'בנערינו ובנקנינו נלך', שהם מחויבים בעבודה כמו הגברים. לאחר מכן הוסיף 'בבנינו ובבנותנו'... 'נלך', על אף שאינם מחויבים במצוות, ולמרות שאינם בני עבודה, לא ניתן לשמוח בלעדיהם.

משה ביקש להבהיר לפרעה שגישת היהדות באשר לחינוך הילדים שונה מגישת אומות העולם. בעוד כחודשיים ומחצה נחגוג את ליל הסדר (אין בכוונתי להלחיץ את עקרות הבית...). **הדמות המרכזית בשולחן הסדר הינו הילד**, ששואל ארבע קושיות, וסביבן נסובה מצות סיפור יציאת מצרים. כפי שפוסק הרמב"ם בהלכות חמץ ומצה פ"ז ה"ב: "מצוה להודיע לבנים ואפילו לא שאלו שנאמר 'והגדת לבנך' (שמות יג, ח), לפי דעתו של בן אביו מלמדו... וצריך לעשות שינוי בלילה הזה כדי שיראו הבנים וישאלו ויאמרו 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות', עד ששייב להם ויאמר להם כך וכך אירע וכך היה".

משה הבהיר לפרעה שגם הנערים ילכו, משום שעליהם ללמוד מהזקנים את עבודת ה', כמו גם את עבודת הקרבנות וקיום המצוות. ללא הנערים, הדגיש משה, לא נלך משום שאין תועלת בעבודת ה', ללא לימוד הדורות הבאים. פרעה התווכח איתו, משום שלא הבין את התועלת שבלימוד זה. ועל כך הוסיף משה בתוקף: "פִּבְּנֵינוּ וּבְבָנֵינוּ בְּצֵאֲנוּ וּבְבִקְרָנוּ נִלְדָּה פִּי חַג ה' לָנוּ", כפי שביאר רמב"ן את תשובתו, שבתגובה לרצון פרעה שילכו רק ראשי בני ישראל, הזקנים והשוטרים, ענה משה: כולם ילכו, גם 'פִּבְּנֵינוּ וּבְבָנֵינוּ', והסיבה לכך: 'פִּי חַג ה' לָנוּ', על כולנו חלה חובה לחגוג. אצלנו היסוד המרכזי בחינוך הוא **דוגמא אישית**, שמראים לילדים, כיצד לעבוד את הקב"ה.

office@shaalti.co.il – לתגובות

לרעיונות על פרשת בא, שיסייעו להעשיר את שולחן השבת,

ניתן להיכנס לאתר תורתך שאלתי בקישור

[ארכיון פרשת בא - תורתך שאלתי \(shaalti.co.il\)](http://shaalti.co.il)

לעיון והורדת גליון תורתך שאלתי לפרשת בא

ניתן להיכנס לקרוא או להוריד בכתובת

<https://shaalti.co.il/?p=7257>